

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра економічної та соціальної географії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана з навчальної роботи
Володимир ПАСЬКО

«30» серпня 2022 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПОЛІТИЧНА ГЕОГРАФІЯ**

для студентів

галузь знань
спеціальність
освітній рівень
освітня програма
вид дисципліни

10 – Природничі науки
106 – Географія
бакалавр
Урбаністика та міське планування
вибіркова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2022/2023
Семестр	6
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладач: **Стафійчук Валентин Іванович**, кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри країнознавства і туризму

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.

КИЇВ – 2022

Розробник: **Стафійчук Валентин Іванович**, кандидат географічних наук, доцент, доцент
кафедри країнознавства і туризму

ЗАТВЕРДЖЕНО

Завідувач кафедри економічної та соціальної географії

Міс Костянтин МЕЗЕНЦЕВ
Протокол № 15 від « 12 » травня 2022 р.

Схвалено науково-методичною комісією географічного факультету

Протокол № 6 від « 29 » серпня 2022 року

Голова науково-методичної комісії Н. К. доц. Наталія КОРОГОДА

« 29 » серпня 2022 року

ВСТУП

1. Мета дисципліни – ознайомлення студентів з еволюцією політичної географії, джерельною та актуальною науково-методологічною базою науки; сучасними науковими концепціями, теоріями, підходами до вивчення елементів територіально-політичних систем; політичними процесами та явищами, що відбуваються в територіально-політичних системах різного рівня, у т. ч. з використанням комплексу міждисциплінарних даних. На цій основі підготовка студентів до розв'язання складних спеціалізованих задач та практичних проблем політико-географічного спрямування, що характеризуються комплексністю та із застосуванням сучасних теорій і методів дослідження як у процесі навчання, так і в майбутній професійній діяльності

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. Успішне опанування дисциплін «Географія світу: міста і регіони», «Історична географія».
2. Знання теоретичних основ суспільної і соціальної географії, соціально-політичних студій.
3. Володіння навичками аналізу, синтезу, моделювання ситуації, прогнозування, порівняння та іншими методами суспільно-географічних досліджень.

3. Анотація навчальної дисципліни: Надається інформація про етапи становлення і внесок окремих зарубіжних та вітчизняних дослідників у формування теоретико-методологічної бази політичної географії; еволюцію парадигм, теорій і концепцій науки. Розкривається сучасна структура політичної географії. Аналізуються політико-географічні аспекти глобалізації та структура сучасної політичної карти світу. Суверенна держава розглядається як цілісна територіально-політична система. Висвітлюються наукові підходи політико-географічного вивчення державної території, кордонів, політико-географічного положення, внутрішньої геопросторової будови, столиці. Розглядаються загальні риси політичної географії України та світу.

Завдання дисципліни полягає у набутті глибоких теоретичних і прикладних політико-географічних знань завдяки ознайомленню студентів з історією формування і сучасним станом джерельної та теоретико-методологічної бази політичної географії, її різносторонніми проблемами та розумінні і власному осмисленні основних світоглядних концепцій і принципів у навчанні і майбутній професійній діяльності. У результаті вивчення дисципліни студенти набувають здатності реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (ЗК11); застосувати знання політичної географії для розуміння основних характеристик, процесів, історії і складу суспільства (СК2); знати понятійно-термінологічний апарат науки та доцільно і критично використовувати його, як і концепції, теорії, ідеї, парадигми політичної географії для пояснення явищ і процесів на різних просторових рівнях (СК7).

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність*)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Етапи становлення науки та еволюцію парадигм, теорій і концепцій політичної географії; понятійно-термінологічний апарат науки	лекція, семінар, самостійна робота	бліц опитування, виступи на семінарах, тематичні контрольні роботи, перевірка номенклатури, есе, залік	до 3%
1.2	Внесок зарубіжних представників у розвиток політичної географії	лекція, семінар, самостійна робота		до 3%
1.3	Історію розвитку політичної географії в Україні та Київському національному університеті імені Тараса Шевченка	лекція, семінар, самостійна робота		до 3%
1.4	Методологічні засади політичної географії	лекція, семінар, самостійна робота		до 3%
1.5	Поняття електоральної географії, типи виборчих систем, чинники електоральних уподобань виборців	лекція, семінар, самостійна робота		до 3%
1.6	Поняття територіально-політичної системи, підходи до типології ТПС	лекція, семінар, самостійна робота		до 3%
1.7	Вплив глобалізації та супутніх їй процесів по політичну сферу суспільного життя	лекція, семінар, самостійна робота		до 3%
1.8	Складові сучасної політичної карти світу та окремих історико-географічних регіонів, їх політико-географічні характеристики	лекція, семінар, самостійна робота		до 3%
1.9	Основні політико-географічні типології та класифікації держав, державної території, кордонів, столиць, політичних режимів	лекція, семінар, самостійна робота		до 3%
1.10	Географію конфліктів на політичній карті світу; передумови, учасників, перебіг і перспективи вирішення найвідоміших конфліктів	лекція, семінар, самостійна робота		до 3%
1.11	Співвідношення політичних сил в Україні та ключових регіонах і державах світу	лекція, семінар		до 5%
1.12	Основи політичної географії України та історико-географічних регіонів світу	лекція, семінар, самостійна робота		до 5%
2.1	Визначати внесок окремих	семінар,	до 5%	

	представників у становлення теоретичної та методологічної бази політичної географії; чітко і критично використовувати терміни, теорії, концепції науки для пояснення явищ і процесів на різних просторових рівнях	<i>самостійна робота</i>	<i>виступи на семінарах, тематичні контрольні роботи, перевірка номенклатури, участь в дискусіях, есе, залік</i>	
2.2	Аналізувати наукову, статистичну і науково-популярну джерельну базу та застосовувати методи наукових досліджень для вирішення наукових і практичних завдань політико-географічного характеру	<i>семінар самостійна робота</i>		до 5%
2.3	Застосовувати наукові підходи до вивчення державної території, кордонів, внутрішньої геопросторової будови держави	<i>семінар, самостійна робота</i>		до 5%
2.4.	Проводити типології та класифікації об'єктів дослідження за політико-географічними ознаками	<i>семінар, самостійна робота</i>		до 5%
2.5	Визначати сучасні роль і політико-географічне положення України та окремих ТПС, у т. ч. із застосуванням методу графів	<i>семінар, самостійна робота</i>		до 5%
2.6	Визначати взаємозв'язок сучасних політико-географічних проблем держави з етапами формування її державної території, становленням політичної карти світу та сучасними політико-географічними процесами.	<i>семінар, самостійна робота</i>		до 5%
2.7	Вільно орієнтуватися по політичній карті світу та історико-географічних регіонів	<i>семінар, самостійна робота</i>		до 5%
2.8	Чітко ідентифікувати і досліджувати певну політико-географічну проблему, процес або явище на різних просторово-часових рівнях	<i>семінар, самостійна робота</i>		до 5%
3.1	Участь в обговореннях певних політико-географічних проблем, груповий пошук їх вирішення та вироблення практичних навиків проведення групового дослідження	<i>лекція, семінар, дискусія</i>	<i>виступи на семінарах, тематичні контрольні роботи, участь в дискусіях, есе, залік</i>	до 10%
3.2	Усвідомлення себе членом громадянського суспільства, складовою полікультурної спільноти з дотриманням відповідних норм і моральних цінностей	<i>семінар, дискусія</i>		
4.1	Обґрунтування власного бачення проблем і перспектив ТПС України, окремих держав і регіонів світу та розуміння особистої відповідальності за	<i>семінар, дискусія</i>	<i>виступи на семінарах, тематичні контрольні</i>	до 10%

	прийнятті рішення		<i>роботи, участь в дискусіях, есе, залік</i>
4.2	Виявлення державницької і громадянської позиції при вирішенні політико-географічних проблем; відстоювання при цьому цінностей демократичного суспільства та своїх прав і свобод	<i>лекція, семінар, дискусія</i>	

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (код) Програмні результати навчання (назва)	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	1.7	1.8	1.9	1.10	1.11	1.12
Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, а також світоглядних наук (P01)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Пояснювати особливості організації географічного простору (P03)		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Результати навчання дисципліни (код) Програмні результати навчання (назва)	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	2.6	2.7	2.8	3.1	3.2	4.1	4.2
Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, а також світоглядних наук (P01)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Пояснювати особливості організації географічного простору (P03)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

7. Рівень досягнення всіх запланованих результатів навчання визначається за результатами роботи на семінарах, написання двох тематичних контрольних робіт, бліц-опитувань, здачі номенклатури, виконання індивідуальних робіт (реферат, есе) та заліку.

Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови її опанування на належному рівні така:

- ✓ результати навчання – **1.1 – 1.10 (знання)** – до 3% за кожен;
1.11-1.12 (знання) – до 5% за кожен;
- ✓ результати навчання – **2.1-2.8 (вміння)** – до 5% за кожен;
- ✓ результати навчання – **3.1-3.2 (комунікація)** – до 10%;
- ✓ результати навчання – **4.1-4.2 (автономність та відповідальність)** – до 10%.

7.1. Форми оцінювання студентів

У курсі передбачено 2 змістові частини. Заняття проводяться у формі лекцій та семінарських занять. Завершується дисципліна заліком.

Семестрове оцінювання: кількість балів, що студент отримує протягом семестру є сумою балів, що були отримані при оцінюванні роботи на семінарських заняттях та виконанні тематичних контрольних робіт.

Організація оцінювання: Робота на семінарських заняттях оцінюється по виконанню, відповідно до графіка проведення семінарських занять. Тематичні контрольні роботи проводяться у тестовій формі.

Умови допуску до заліку: рекомендований мінімум для допуску до заліку – 36 балів. Для студентів, які набрали сумарно меншу від 36 балів (*рекомендований мінімум*) кількість, обов'язковою умовою для отримання допуску до заліку є написання рефератів за питаннями пропущених чи недостатньо засвоєних тем.

Підсумкове оцінювання у формі заліку проводиться в письмовому форматі. Максимальна кількість балів під час заліку – 40, мінімальна кількість балів, що додаються до семестрових – 24 (*60% максимальної кількості балів, відведених на залік*).

Загалом, формування оцінки спирається на «Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка», введеного в дію наказом № 716-32 від 31 серпня 2018 року.

7.2. Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Незараховано / Fail	0-59

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ теми	Назва теми	Кількість годин		
		лекції	семінари	самостійна робота
Тематична частина 1. Історична та теоретична політична географія. Політична карта світу				
1.	Вступ. Тема 1. Історія розвитку політичної географії	2	2	5
2.	Тема 2. Теоретичні основи політичної географії	2		5
3.	Тема 3. Основи електоральної географії як складової політичної географії.	2	2	5
4.	Тема 4. Сучасна політична карта світу та її складові.	4		5
5.	Тема 5. Міжнародні конфлікти та перспективи політичної карти світу.	2	2	5
Тематична частина 2. Функціональна та регіональна політична географія				
6.	Тема 6. Суверенна держава як цілісна територіально-політична система та її ознаки.	2	2	5
7.	Тема 7. Територія держави.	2		4
8.	Тема 8. Кордони держави.	2	2	5
9.	Тема 9. Політико-географічне положення держави та сучасна система світовлаштування.	2		5
10.	Тема 10. Внутрішня геопросторова будова держави. Столиця.	2	2	5
11.	Тема 11. Політична географія України.	2		5
	Всього	24	12	54

Загальний обсяг – 90 год., в тому числі:

Лекцій – **24 год.**

Семінари – **12 год.**

Самостійна робота – **54 год.**

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА:

ОСНОВНІ

1. Дністрянський М.С. Політична географія та геополітика України: Навч. посібн. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010.
2. Політична географія та геополітика: Навч. посібник. За ред. Б.П. Яценка. К.: Либідь, 2007.
3. Стафійчук В.І. Політична географія світу: Навч. посібник. Херсон: ОЛДІ-Плюс, 2019.
4. Трохимчук С.В., Федунь О.В. Політична географія світу: Навч. посібник. К.: Знання, 2007.
5. Agnew, J. A. Making Political Geography. London: Arnold, 2002.

ДОДАТКОВІ

1. Аджемоглу Д., Робінсон Дж. Чому нації занепадають . К.: Наш формат, 2017. 440 с.
2. Атлас світу. К.: ДНВП «Картографія», 2006.
3. Глобальні зміни світу – 2025. Доповідь Національної розвідувальної ради США. Львів: Літопис, 2010.
4. Гольцов А. Г. Політична географія: Навч. посібник. К.: МАУП, 2007. 256 с.
5. Гелд Д., МакГрю Е., Голдблатт Д. та ін. Глобальні трансформації: Політика, економіка, культура. К.: Фенікс, 2003.
6. Данниген Ф. Дж., Бэй О. Самые горячие точки XXI века. Как будут развиваться события. М.: Эксмо, 2014.
7. Дністрянський М.С. Геополітика: Навч. посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011.
8. Дубович І.А. Країнознавчий словник-довідник. К.: Знання, 2008
9. Жук П., Мазур Н., Соломонюк Р., Турчак Р. Етнополітична карта світу XXI століття: Методичний і предметний коментарі. Тернопіль: Мандрівець, 2000.
10. Кіссінджер Г. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті. К.: Наш формат, 2017. 320 с.
11. Колосов В., Мироненко Н. Геополитика и политическая география: Учебник. М., 2001.
12. Лажнік В. Й., Корольова Л.Л. Невизнані державні утворення як об'єкти сучасної політичної карти світу. Наук. вісн. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Географічні науки. 2008. № 1. С. 202-211.
13. Наїм М. Занепад влади: Від владних кабінетів до полів битви й церков, а потім і до держави, або чому сьогодні бути при владі означає зовсім інше, ніж колись. К.: Форс Україна, 2017. – 448 с.
14. Стафійчук В., Денисенко О. Суспільно-географічні чинники та наслідки перенесення столиць у XX столітті. Економічна та соціальна географія. Вип. 55, 2005.
15. Стафійчук В. І. Вплив глобалізації на політичну сферу суспільного життя / Світове господарство в умовах глобалізації: Монографія. К.: ВПЦ «Київський університет», 2004.
16. Стафійчук В. І. Сучасне регіональне політико-географічне положення України. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Географія. 2017. №3(68)/4(69). С.139-144.
17. Huntington S. The Third Wave. Huntington – Norman: Oklahoma University Press, 1991.